

Творчий потенціал включає не тільки природні ресурси і резерви особи, але і ті утворення, які сформовані в індивіда у процесі освіти. Формування в студентів потреби в самоактуалізації дозволяє змінювати в них оцінку власних можливостей, сприяє переходу потенційного в актуальне.

Список використаної літератури:

1. Архангельский С.Н. Учебный процесс в высшей школе, его закономерности, основы и методы: Учеб.-метод. пособие. – Москва: Высшая школа, 1980. – 368 с.
2. Выготский Л.С. Собрание сочинений в 6 т. – Москва: Педагогика, 1983. – Т.3. – 576 с.
3. Маслоу А.Х. Дальние пределы человеческой психики. – Санкт Петербург: Евразия, 1997. – 192 с.
4. Роджерс К.Р. Взгляд на психотерапию. Становление человека. – Москва: Прогресс, 1994. – 523 с.
5. Рындак В.Г. Непрерывное образование и развитие творческого потенциала учителя (теория взаимодействия). – Москва: Педагогический вестник, 1997. – 154 с.
6. Фромм Э. Психоанализ и этика. – Москва: Республика, 1993. – 216 с.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор О. П. Лециньський

МЕТОДИ ТА ФОРМИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ОБДАРОВАНОЮ МОЛОДДЮ

К. О. Мороз

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Сьогодні розкриття творчого потенціалу молодшої людини та формування на цій основі конкурентоспроможної, соціально адаптованої, творчої особистості є важливим напрямом діяльності не тільки педагогів, психологів, але й соціальних працівників.

У сучасній науковій літературі достатньо повно обґрунтовано поняття «обдарованість» (Ю. Гільбух, В. Моляко, Д. Богоявленська). У програмі дитячої обдарованості, запропонованої колективом науковців під керівництвом Л. Венгера, поняття «обдарованість» розкривається через поняття здібностей. Обдарованість визначається як високий рівень здібностей, що стійко виявляються протягом тривалого періоду, у поєднанні з вираженою пізнавальною мотивацією. Робоча концепція обдарованості (за ред.Д. Богоявленської) пропонує різні моделі роботи з обдарованою та здібною молоддю, зокрема: навчання за індивідуальними програмами з певних предметів; робота в секціях, об'єднаннях, клубах; мережа творчих об'єднань; збагачувальне навчання; проектні форми роботи з вихованцями (індивідуальні, групові); диференціація паралелей (перегрупування учнів за віком, здібностями, профілем) та ін. Ці моделі застосовуються у вигляді окремих форм роботи і комплексних, інтегрованих у навчально-виховний процес технологіях.

Робота з обдарованою молоддю передбачає розробку заходів системного характеру, що сприяють інтелектуальному, емоційному та соціальному розвитку обдарованого учня.

Мета статті – проаналізувати форми та методи діяльності соціального працівника під час реалізації моделей роботи з обдарованою молоддю.

Обдаровані діти досить вимогливі до себе, часто ставлять нереальні цілі, що призводить до емоційного розладу і дестабілізації поведінки. Такі діти нерідко є недостатньо терпимими до однолітків, що мають нижчий рівень розвитку здібностей. Діти з творчими можливостями, в якій би галузі діяльності не виявлялася їхня обдарованість, мало, в порівнянні з іншими, враховують спільну думку, принципи, ustalені правила. Ця особистісна характеристика формує негативне ставлення оточуючих, а, іноді, призводить до конфліктів. Слід домагатися зміни такої позиції,

особливо, якщо йдеться про підготовку самих педагогів до цього виду діяльності. [2, с. 5].

До проблем, які супроводжують цей процес відносять наступні [6]: 1) неординарність, гнучкість і швидкість мислення, схильність до критичного ставлення до себе й оточуючих; 2) агресивність обдарованих дітей; 3) неприязнь до школи; 4) ігрові інтереси; 5) конформізм; 6) занурення у філософські проблеми; 7) невідповідність між фізичним, інтелектуальним і соціальним розвитком; 8) потяг до досконалості; 9) відчуття незадоволеності (у тому числі і собою); 10) нереалістичні цілі (часто завищені); 11) надчутливість; 12) потреба в увазі дорослих; 13) нетерпимість (часто презирство і нетерплячість).

Сучасні навчальні заклади успішно реалізують авторські програми по розвитку обдарованості дітей та молоді. Зокрема, нами була проаналізована програма «Обдарованість», що впроваджувалась на базі Бердянської гімназії №1 «Надія» – Школа майбутнього. За програмою передбачено створення функціонального центру роботи з обдарованою молоддю, забезпечення психолого-педагогічного супроводу учнів практичним психологом, соціальним педагогом [4, с. 67].

Одним із напрямів соціально-педагогічної підтримки та психолого-педагогічного супроводу обдарованої молоді є вирішення проблеми діагностики сфери та рівня обдарованості. Підібрані діагностичні методики спрямовані на визначення спрямованості особистості на навчальну діяльність, готовність до самостійності, вольового напруження, досягнення успіху. Під час діагностики варто оцінювати і рівень сприятливості умов для формування здібностей учня, виявити фактори, що можуть впливати на цей процес: відсутність підтримки батьками інтересів дитини, побоювання дитини стати «вискочкою» в класі, виділитися з-поміж товаришів, невпевненість у спілкуванні з учителем, формальний характер мотивації навчання [1, с. 4.].

Соціальна робота з обдарованою молоддю проводиться в декілька етапів: 1) діагностичний (діагностика особистісних характеристик молодшої людини, виявлення інтересів, здібностей до конкретних видів діяльності, виявлення видів обдарованості. Методи: моніторинг, тестування, експертна оцінка, біографічний метод. Форми: бесіда, інтерв'ю, опитування); 2) консультативно-підтримуючий (підтримка молодшої людини в процесі розвитку її здібностей, консультування її з питань поглибленого розвитку цих здібностей і фахівців, які можуть надати допомогу. Методи: сугестія, метод індивідуальної та групової терапії. Форми: консультація: індивідуальна, групова); 3) корекційно-профілактичний (корекція дій особистості, що гальмують розвиток її обдарованості, профілактика стресових станів, фрустрації, які можуть призвести до відмови подальшого розвитку здібностей. Методи: психогімнастика, арт-терапія, тестування. Форми: тренінг, соціально-психологічний і соціально-педагогічний експеримент); 4) діяльнісний (спільні заняття соціального працівника з молоддю, що спонукають розвиток обдарованості. Методи: спостереження, планування, метод впливу на почуття, метод формування свідомості, метод стимулювання поведінки. Форми: консультації, тренінги заняття в гуртках); 5) оціночний (оцінка якості отриманих результатів, виявлення можливостей подальшого розвитку обдарованості. Методи: якісної та кількісної статистики. Форми: індивідуальна: оцінка результатів конкретної людини; колективна: робота в групі, спільне обговорення результатів) [3, с. 326].

Соціальні працівники, які працюють із обдарованою молоддю, впроваджують свою діяльність у загальноосвітніх і спеціальних навчальних закладах, клубах за

місцем проживання, центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг) [5, с. 215].

Отже, найефективнішими методами роботи з обдарованою молоддю вважаємо такі як: моніторинг (для контролю за ефективністю процесу роботи з обдарованою молоддю), тестування (допоможе під час здійснення діагностики здібностей), експертна оцінка (оцінювання результатів діагностики і ефективності подальшої роботи), біографічний метод (вивчення життєвого досвіду молодих людей для більш ефективного виявлення їхніх здібностей і психотравмуючих ситуацій, що могли вплинути на загальмування їх розвитку), сугестія (навіювання позитивних думок, упевненості в собі та своїх силах), метод індивідуальної та групової терапії (відновлення процесу розвитку здібностей), психогімнастика (покращення психоемоційного стану), арт-терапія (відновлення нормального психічного стану й паралельний розвиток творчості), тренінг (цілеспрямоване і заплановане проведення занять для розвитку обдарованості), соціально-психологічний і соціально-педагогічний експеримент (розробка та впровадження експериментальних методик, які допомогли б розвинути обдарованість), спостереження (за процесом діагностики здібностей, ефективністю подальшої спільної праці), планування (діагностики і спільної роботи з розвитку обдарованості), метод впливу на почуття (формування позитивних почуттів до себе, соціального працівника та оточення), метод формування свідомості (закладення позитивного ставлення, установок на успіх), метод стимулювання поведінки (активізація поведінки, спрямованої на плідну працю над розвитком обдарованості та власної особистості), методи якісної та кількісної статистики (статистична оцінка результатів). Серед форм роботи ефективними є наступні: бесіда, інтерв'ю, опитування (допоможуть виявити здібності), консультація: індивідуальна, групова, колективна (з питань обдарованості), заняття в гуртках (відповідно до інтересів молоді).

Список використаної літератури:

1. Босенко М. Соціально-психологічні аспекти розвитку обдарованості учнів / М. Босенко // Шкільний світ. – 2001. – № 33. – С. 1–8.
2. Воронова Е. Обдарованість: діагностика та система роботи зі здібними дітьми / Е. Воронова // Психолог. – 2006. – № 25–28. – С. 5–25.
3. Методи та технології роботи соціального педагога : навч. пос. [для студ. із спеціальності «Соціальна педагогіка»] / С. П. Архипова, Г. Я. Майборода, О. В. Тютюнник. – Черкаси, 2009. – 456 с.
4. Ольга ВОЙНИКОВА Організація роботи з обдарованою та здібною молоддю в Школі майбутнього №6 (червень) 2014.– С. 67–70
5. Соціальна педагогіка : підруч. – 5-те вид. перероб. та доп. / за ред. А. Й. Капської. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 488 с.
6. Теслюк В. М. Технології соціально-педагогічної діяльності: навчальний посібник / В. М. Теслюк. – К. : НАУ, 2008. – 432 с.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент Т. М. Демиденко

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ У ПЕНІТЕНЦІАРНИХ УСТАНОВАХ

О.С. Пилипчук

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Бажання впровадити в життя українського суспільства європейські цінності зумовило необхідність оптимізації діяльності Державної пенітенціарної служби України відповідно до загально визначених міжнародних стандартів поведіння із засудженими.